

Tänk vilt när du sköter din skog

FÖR SKOG OCH
HJORTDJUR
I BALANS

© Skogsstyrelsen 2023

Författare: Matts Rolander
Grafisk form: David Svensson
Foto framsida: Camilla Zilo
Tryck: Ljungbergs tryckeri

INNEHÅLL

Ett bidrag till balans mellan skog och vilt.....	4
Viltfoderanpassad skogsskötsel	4
Hjortdjur och skog i förändring.....	7
Fodermängdens betydelse	8
Faktorer som påverkar skadornas omfattning.....	11
Faktorer som tar många år att förändra.....	11
Faktorer som är konstanta över tid	12
Omloppstidens påverkan på fodermängd.....	12
Minskad viltstam kan öka fodermängden	13
Här finns hjortdjurens foder i skogen	14
Viltfoderanpassade skötselåtgärder	17
Exempel på skötselåtgärder	17
Utfodring och viltåkrar	21
Effekter av viltfoderanpassad skogsskötsel	22
Skogsägarens val.....	22
Osäker effekt och kostnadseffektivitet	22
Ökad konkurrens om fodret i skogen	25
Hjortdjursarternas foderkonsumtion.....	25
Ett högt betetryck och dess oönskade effekter.....	26
Äbin och inventering av betesskador.....	29
Vägen framåt genom kunskap och dialog	30
Mer information.....	30

Ett bidrag till balans mellan skog och vilt

Hjortdjur och jakt uppskattas av många människor. De har en stor kulturell och social betydelse och bidrar till skogens samlade värde.

Hjortdjur upprätthåller också naturliga processer i skogen, är en del av den biologiska mångfalden och skapar värden för friluftsliv och turism.

Samtidigt åstadkommer hjortdjuren på alltför många platser omfattande skador på skog, vilket orsakar kostnader för skogsägaren. Även den biologiska mångfalden i den brukade skogen kan påverkas negativt på platser där betetrycket är högt.

VILTFODERANPASSAD SKOGSSKÖTSEL

Viltfoderanpassad skogsskötsel handlar om att sköta skogen på ett sätt som skapar mer foder åt hjortdjuren, eller förhindrar att fodret minskar. Det kan i sin tur bidra till att betesskadorna minskar på förnygrade ekonomiskt viktiga träd.

Viltfoderanpassad skogsskötsel är en av flera delar i vad som kallas viltanpassad skogsskötsel. Andra delar handlar till exempel om att förebygga skador genom avskräckande medel,

hägna ut hjortdjuren med stängsel eller om att minska antalet viltkollisioner. Att reducera redan inträffade skador och att minska deras negativa ekonomiska effekter kan också räknas till viltanpassad skogsskötsel.

Den viltfoderanpassade skogsskötseln bör ses som ett komplement till en anpassning av hjortdjursstammarnas storlek.

Anpassningen av antalet hjortdjur sker till största del genom jakt. Jakten behöver vara utformad på ett sätt som bidrar till att förebygga betesskador. Genom att både anpassa tätheten av hjortdjur och viltfoderanpassa skogsskötseln ges de bästa förutsättningarna för att kunna minska betesskadorna.

HJORTDJUR

Till de vilda hjortdjuren räknas älg, kronhjort, dovhjort och rådjur.

Älg

Kronhjort

Dovhjort

Rådjur

Foto: Kenneth Johansson

A photograph of a moose standing in a forest. The moose is the central focus, facing slightly to the right. It has large, light-colored antlers. The background is a dense forest of green trees, with some bare branches in the foreground. The lighting is soft, suggesting an overcast day. A quote is overlaid on the bottom left of the image.

”Hjortdjuren har blivit en faktor som skogsägaren i en allt högre grad måste förhålla sig till.”

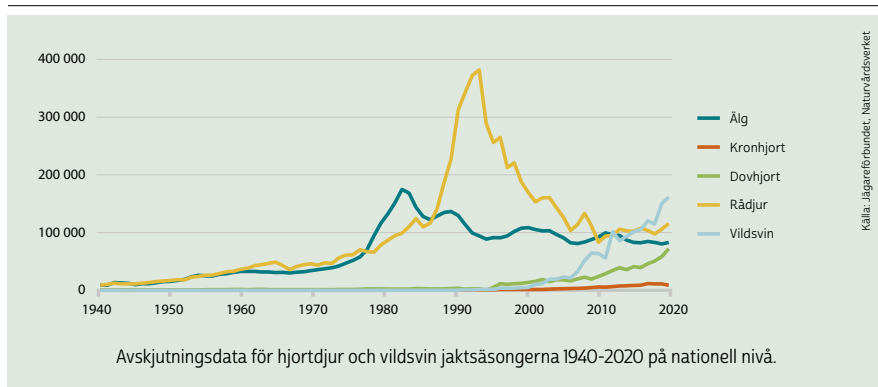
Hjortdjur och skog i förändring

Hjortdjurstammarnas antal och utbredning har förändrats och förändras fortfarande. Idag förekommer hjortdjur i riklig omfattning i Sverige och de har blivit en faktor som skogsägaren i en allt högre grad måste förhålla sig till.

Ur ett internationellt perspektiv har Sverige – med regionala och lokala skillnader – totalt sett täta hjortdjurstammar. Enligt forskning från *Skogforsk* så finns världens tätaste älgstam i Sverige. Sedan det nuvarande älgförvaltningssystemet infördes 2012 har det dock skett en medveten minskning av älgstammen med syfte att minska betesskadorna.

Att vi har så mycket hjortdjur i Sverige har flera anledningar. Bland annat beror det på viltförvaltning och viltvård i kombination med förändring av markanvändning av skog och jord. Allt hänger ihop och även skogsbruket utgör en komponent i förklaringen.

AVSKJUTNINGSDATA FÖR HJORTDJUR OCH VILDSVIN

FODERMÄNGDENS BETYDELSE

Ungskog har stor betydelse för foder-tillgången i landskapet. Några år efter att skogen har slutavverkats och ytterligare cirka 10–25 år därefter producerar ungskogen som mest foder till hjortdjuren. Detta i form av exempelvis kvistar, barr och löv från unga träd, fält- och markvegetation som ofta förekommer rikligt.

När det gäller arealen foderproducerande ungskog så har den minskat sedan 1980-talet. Samtidigt har även fodermängden i den äldre skogen minskat på många platser, vilket till stor del beror på en tidigare ökning av gran i framförallt södra delen av landet. Detta har medfört en lägre andel tall och därmed mindre bärris. Likaså har arealen skog som för-yngrats med hjälp av fröträd av tall minskat under lång tid. Innebörden av detta är att risken för betesskador på unga tallar har ökat.

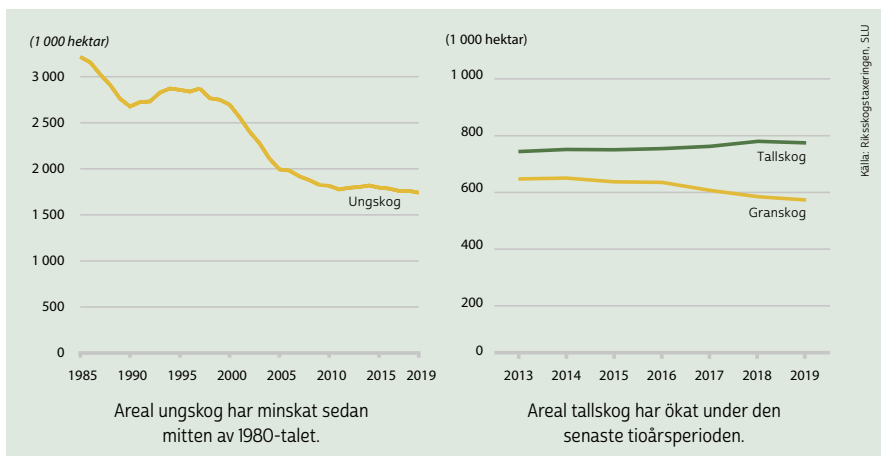

Foto: Kenneth Johansson

Vilket foder som äts av hjortdjur varierar över året och mellan arter. Det kan exempelvis röra sig om toppar, grenar, barr och kvistar från yngre träd, såsom rönn, asp, sälg, ek och tall. Andra exempel på foder i skogen är buskar, bärris, ljung, lav, örter och gräs.

De senaste åren syns dock en viss förändring. I framförallt södra, men även i mellersta, delen av Sverige har arealen ungskog som är förnygrade med tall ökat. I norra Sverige råder däremot i princip ingen brist på tallungskog. Landets skogsägare har alltså ökat sin förnygring av detta träslag.

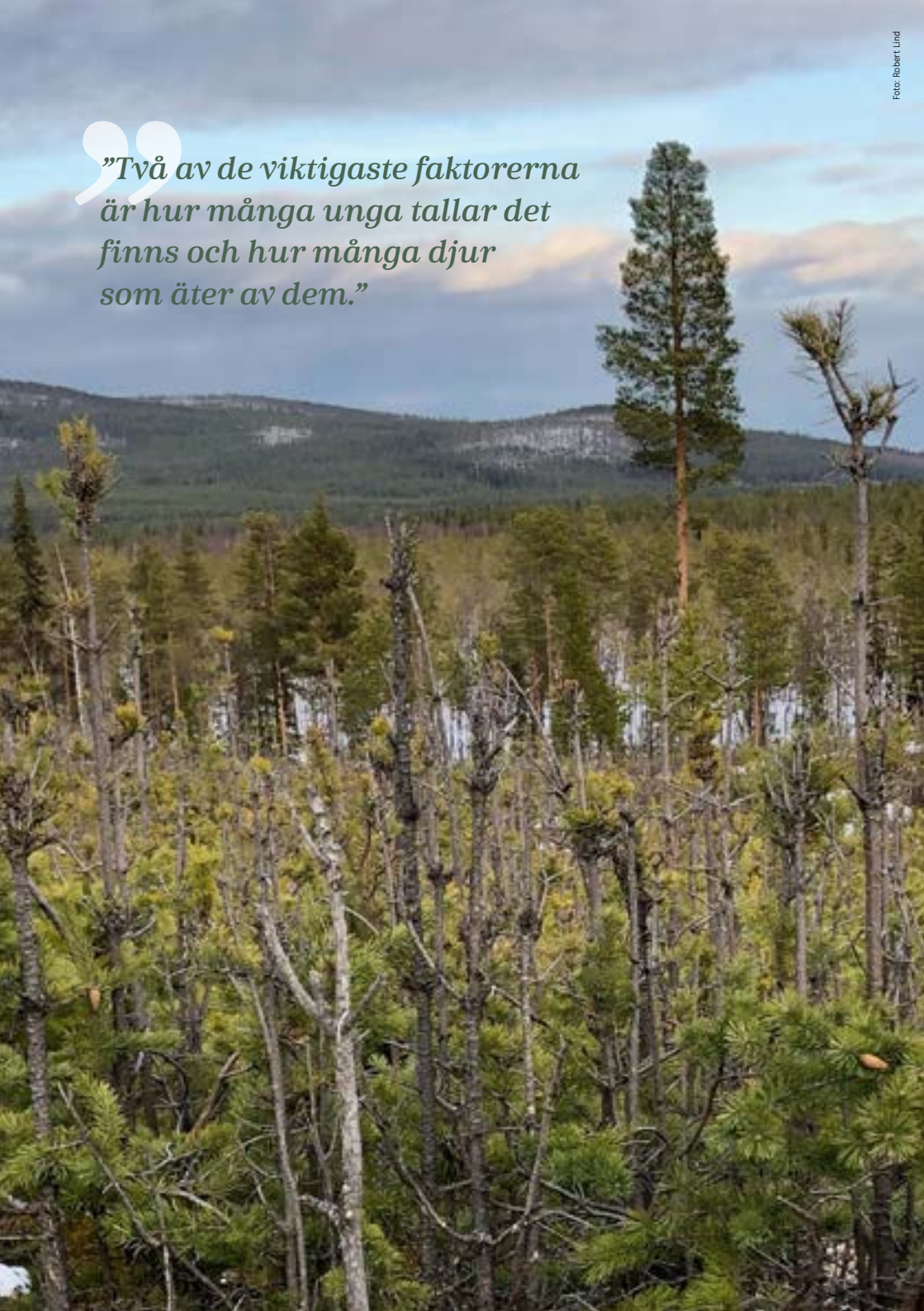
AREAL UNGSKOG OCH TALLSKOG

*”Bärris är en
viktig foderresurs
för hjortdjuren.”*

”Två av de viktigaste faktorerna är hur många unga tallar det finns och hur många djur som äter av dem.”

Faktorer som påverkar skadornas omfattning

Det är mycket som kan påverka omfattningen av betesskador på yngre tallar. Två av de viktigaste faktorerna är hur många unga tallar det finns och hur många djur som äter av dem. För det sistnämnda handlar det om hur täta viltstammar av de olika hjortdjursarterna som finns i området.

Andra faktorer som kan påverka mängden betesskador från ett år till ett annat är exempelvis väderförhållanden, snödjup och temperatur. Även den totala fodertillgången har betydelse för hur omfattande betesskadorna blir under ett år.

FAKTORER SOM TAR MÅNGA ÅR ATT FÖRÄNDRA

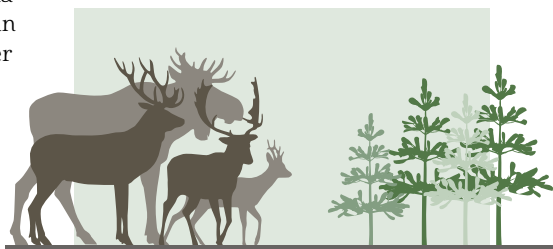
Om vi ser till landskapet som helhet påverkar betesskador i tallungskogen exempelvis även av:

- Areal tallforyngringar
- Areal kantzon och bryn mellan olika marktyper. Exempelvis zoner mellan skog och öppen jordbruksmark eller mellan skog och vatten
- Areal uppvuxna tallskogar och blandskogar

- Areal bärris, ljung och lav
- Mängden unga RASE och övriga lövträd, exempelvis björk (RASE är samlingsnamnet för trädslagen rönn, asp, sälg och ek.)

Även där det är möjligt och lämpligt att ändra mängden av dessa faktorer är det ett långsiktigt och tidskrävande arbete. Med andra ord kan man inte förvänta sig att dessa påverkar betesskadornas omfattning från ett år till ett annat.

BALANS I SKOGEN

Det behöver finnas en balans mellan mängden foder och hjortdjur. Det är detta förhållande som till stor del avgör hur stora betesskadorna blir.

FAKTORER SOM ÄR KONSTANTA ÖVER TID

Det finns även faktorer som påverkar fodermängden och antalet betesskador, men som över ett större område kan betraktas som konstanta över tid till antal, volym och areal. Man kan något förenklat säga att faktorerna i praktiken inte går att påverka. Det kan till exempel vara något av följande:

- Markens bördighet
- Areal mossar, myrvar och bergimpediment. (Impediment är mark som är olämplig för skogs- eller jordbruk)
- Areal jordbruks- och skogsmark, samt fördelningen mellan dessa

OMLOPPSTIDENS PÅVERKAN PÅ FODERMÄNGD

Arealen foderproducerande ungskog ökar vid kortare omloppstid – det vill säga tiden mellan förnygring av ny skog fram till slutavverkning. Detta eftersom skogen oftare är i en så kallad ungskogsfas. När ungskogsarealen ökar skapas totalt sett mer foder i ungskogarna, men samtidigt minskar oftast tiden när bärris kan förekomma.

Omvänt innebär en längre omloppstid oftast att bärriset gynnas på de mellanbördiga och magra markerna. Dock behöver det då finnas trädslag som släpper in ljus till marken, såsom exempelvis tall eller en variationsrik skog med flera olika trädslag.

Minskad viltstam kan öka fodermängden

Det tar generellt längre tid att öka fodertillgången än att minska antalet hjortdjur om man vill påverka omfattningen av betesskador på unga tallar.

När antalet älgar och övriga hjortdjur minskar ökar möjligheten att föryngra med tall utan att träden blir betesskadade. Detta innebär att fler tallar kan växa upp för att senare bilda ljusa tallskogar med god tillgång på bland annat bärris, ljung och lav. När denna förändring skett så skapas mer foder.

En större areal uppvuxen tallskog ger också större möjligheter att föryngra med fröträd av tall. Om detta utförs på rätt sätt kan det ge upphov till en stor mängd tallplantor, som därmed kan minska risken för att den enskilda plantan ska bli betad.

BÄTTRE FÖRUTSÄTTNINGAR

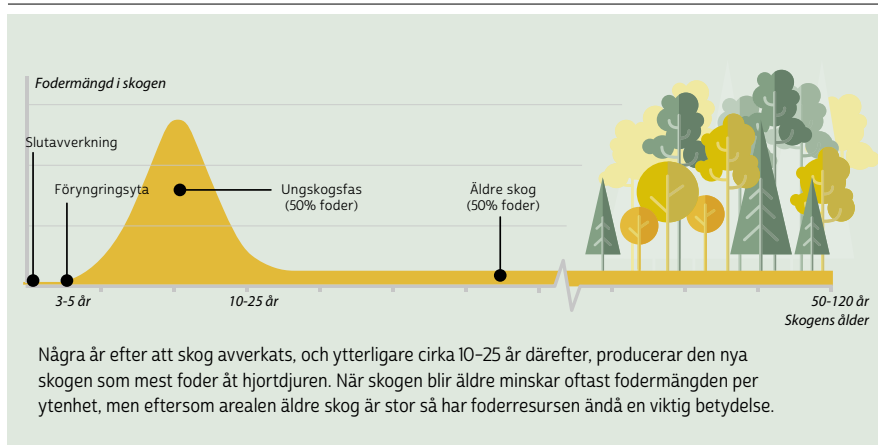
Här finns hjortdjurens foder i skogen

Ungefär hälften av hjortdjurens foder finns i ungskogarna och består bland annat av kvistar och toppar från RASE (rönn, asp, sälg och ek), tallar, björkar, buskar, bärris och örter.

Fodret i ungskogarna finns samlat på en yta som är knappt tio procent av den totala skogsbruksarealen. Den andra hälften av fodret finns framförallt i den mer uppvuxna skogen och då bland annat i form av bärris, ljung, örter, låga träd och buskar.

För att öka fodermängden behövs det, utöver en anpassning av antalet ålgar och övriga hjortdjur, en planering kring och genomförande av föryngring, röjning, gallring och slutavverkning.

FODERMÄNGD I SKOGEN

”För att minska betesskadorna kan vi komplettera avskjutning med viltfoderanpassade skötselåtgärder i skogen.”

*”Naturlig föryngring av tall
kan bidra till ett ökat foderutbud,
minskade betesskador, ökad biologisk
mångfald och genetisk variation.”*

Viltfoderanpassade skötselåtgärder

Det finns flera viltfoderanpassade skötselåtgärder som kan göras med syfte att bidra till en bättre balans mellan hjortdjur och fodermängd.

I den normala skogsskötseln ingår att efter slutavverkning föryngra skogsytan med ett för växtplatsen lämpligt trädslag. Föryngring med tall görs där trädslaget ur ekonomiskt perspektiv är fördelaktigt eller likvärdigt med annat trädslag. Om viltstammarnas storlek anpassas till betesresursen så kan skogsägarna bli mer benägna att föryngra med tall.

EXEMPEL PÅ SKÖTSELÅTGÄRDER

De föreslagna skötselåtgärderna nedan är tänkta som en inspiration till hur man kan arbeta för balans mellan hjortdjur och skog. Åtgärderna kan genomföras i den mån skogsägaren bedömer att det finns tid och ekonomiskt utrymme. Förutsättningarna för hur stor eller liten effekt de olika åtgärderna kan få varierar stort.

Öka föryngring av tall. Denna skötselåtgärd är den enskilt viktigaste för att minska betesskador på unga tallar i mellersta och södra Sverige.

Risken för betning minskar för varje enskild planta ju fler föryngringar som görs med tall.

Öka naturlig föryngring av tall med fröträd eller sådd. Effekten av ett för hårt betestryck kan lindras något genom dessa två föryngringsmetoder. Detta genom att metoderna, rätt utförda, oftast ger upphov till ett större antal plantor än vid plantering. Föryngringsmetoderna kan därmed minska risken för att den enskilda plantan blir betad. Om man tänker plantera gran kan man också lämna eventuella fröträd av tall eller så i tall mellan granplantorna.

Markberedning ökar ofta mängden foder och rätt utfört kan det ge ett rikligt uppslag av tall och olika lövträdslag. För att inte i onödan påverka ytan av bärris och lavar är det noga att markberedningen inte görs djupare och mer yttäckande än nödvändigt. Det är dessutom mycket viktigt att stor hänsyn tas till forn- och kulturminnen.

Rätt utförd kan markberedningen bidra med mer foder.

Avverka vintertid eller sen höst, speciellt om du ska avverka tall eller betesbegärliga lövträd. När dessa fällt kan deras toppar och grenar gärna läggas överst i rishögar eller ställas mot kvarvarande träd.

Avverka vintertid eller sen höst, speciellt om du ska avverka tall eller betesbegärliga lövträd. Genom detta så kan kvarlämnade grenar och toppar utgöra ett visst fodertillskott för bland annat älg. Betet på yngre träd i närheten kan dock öka om fler hjortdjur dras till platsen. Detta kan exempelvis ske vid avverkning av tallfröträd där unga tallplantor finns.

Lämna kvar betesbegärliga toppar av exempelvis tall och asp. Ställ upp dem mot kvarvarande träd vid gallring

för att undvika att de blir översnöade. Topparna blir foder för bland annat älg.

Lägg ris, grenar och toppar, av betesbegärliga trädslag såsom tall och asp, överst i högar vid avverkning.

Hur mycket denna foderresurs nyttjas av hjortdjuren varierar. Grenarna kan även behövas som underlag för skogsmaskiner för att minska risken för körskador. Tall- och aspgrenar är dock ganska spröda, de går lätt sönder och bidrar därmed inte så mycket till minskad risk för körskador.

Gynna lövträd, bärande buskar och fältvegetation i skogsbryn och kantzoner.

Det handlar ofta om att gallra bort gran och skapa variation. På så vis kan både fodermängden och den biologiska mångfalden öka. Skapa ett nytt bryn genom att hugga bort alla granar i en zon närmast den öppna marken och låt naturen själv "välja utseende och innehåll" av det som växer upp. Det brukar innebära en stor andel olika lövträdslag. Efter några år kan brynets kvaliteter förstärkas genom exempelvis röjning.

Gallra bort granar och spara äldre tallar i en barrblandskog.

Genom denna åtgärd gynnas både bärris och buskar. Är växtplatsen dessutom lämplig för att på sikt föryngras med fröträd av tall så skapar denna åtgärd möjlighet för de blivande frötallarna att härda sig mot vind.

Anlägg, røj och gallra fram blandskog

i stället för exempelvis en mera ensartad granskog, det vill säga en skog med liten variation och biologisk mångfald.

Foto: MostPhotos

Foto: Linda Jällberg

Foto: Patrik Svedberg

Foto: Anna Petersson

① Lagg betesbegärliga grenar och toppar överst i rishögen vid gallring. ② I det öppna lövskogsbrynet kan både biologisk mångfald och fodermängd finnas. Genom skötsel som röjning och gallring av brynet kan en omväxlande miljö med lövträd skapas. ③ Genom att bredda kantzonen längs lågtrafikerade skogsbilvägar och/eller hugga bort gran och istället gynna lite glesare, stående lövträd så torkar vägen upp fortare på våren. Som ett resultat blir det ofta även mer foder åt hjortdjuren. ④ En framgallrad löv- eller tallskog ger mer foder åt hjortdjuren än en granskog.

Röj i tid, spara RASE, redan betade tallar och tallar som inte konkurrerar direkt med de tallar som ska bli den nya skogen. Röj inte onödigtvis bort RASE inför gallring och slutavverkning. (RASE är samlingsnamnet för trädslagen rönn, asp, sälg och ek.)

Underlätta för föryngrade tallar att växa snabbt ur beteshöjd och få ett grovt toppskott genom att se till att de får tillräckligt med ljus och plats.

Detta kan exempelvis göras genom så kallad brunnsröjning (se nedan).

Brunnsröj vid en tidig första röjning.

Det innebär att man tar bort konkurrerande träd på ytan runt de framtida stammarna som ska bli den nya skogen. På så sätt blir befintligt foder kvar lite längre. En brunnsröjning behöver ofta följas av en ytterligare röjning för att stammarna inte ska bli hindrande när skogen ska gallras för första gången.

Foto: Jenny Morgansson

En uppvuxen sälg som är bärare av biologisk mångfald. På högra sidan av stammen växer lunglav och nere vid marken till vänster finns viltbetade skott.

Midjeröj yngre tallar, det vill säga ta av dem i midjehöjd – de som inte ska bilda den nya skogen – och behåll på så sätt fodermängd. De behöver dock ha några grenvarv kvar under kapstället för att kunna leva vidare. Rönn, asp, sälg, ek och björk är exempel på andra trädslag som också kan midjeröjas, de skjuter då nya skott. Rönn, asp, sälg och ek bör dock som regel inte röjas om de inte direkt konkurrerar med föryngrade tallar och granar.

En midjeröjning behöver ofta följas av en ytterligare röjning för att de midjeröjda stammarna inte ska bli hindrande vid en senare gallring.

Stubbskott. Om trädslagen rönn, sälg, ek eller björk kapas nere vid backen så skjuter de skott direkt från stubben och kan då nyttjas som foder. Rönn, sälg och ek bör dock oftast inte röjas ned om de inte direkt konkurrerar med föryng-

rade tallar och granar. Anledningen till detta är att rönn, sälg och ek är viktiga trädslag för den biologiska mångfalden.

Rotskott. När en större asp fällt blir resultatet ofta en stor mängd rotskott som gärna betas av hjortdjur. Var dock noga med att inte fälla aspar som är viktiga för den biologiska mångfalden. Det kan handla om grova, äldre och ruttna aspar som exempelvis kan ha bohål och blottad ved. Man måste även väga in risken för att svampsjukdomen *knäcksjuka* uppstår när asp och tall blandas i en föryngring.

Röj flera gånger. Vid första röjningen sparas tätt med stammar. Ungskogen glesas sedan ut vid flera röjningar innan nästa åtgärd som blir gallring. Att inte röja alls innebär att produktionsstammarna missgynnas och risken för exempelvis snöbrott ökar.

Foto: MestPhotos

Utfodring av hjorddjur under vintern. På bilden syns dovhjortar.

UTFODRING OCH VILTÅKRAR

Vilda hjorddjur bör inte utfodras för att möjliggöra viltbestånd som överstiger det antal som landskapet kan bära, utifrån det foder som växer inom området. Om man ändå väljer att utfodra, exempelvis under en hård vinter, måste man beakta att risken för att betesskador kan öka lokalt. Detta beror på att ett större antal hjorddjur kan söka sig till det utplacerade fodret eller till viltåkern och kan då samtidigt skada exempelvis ungskogar eller uppvuxen granskog i närheten. Omvänt kan viltet ibland låta sig styras bort från beteskänsliga ungskogar. Då behöver det tillförda fodret vara långt ifrån de skogsbestånd man vill skydda.

Utsikten för att denna åtgärd ska lyckas ökar oftast om man låter djuren vara ifred vid utfodringsplatsen och samtidigt intensifierar jakt eller skrämsel på de platser där man inte vill att djuren ska uppehålla sig.

Foto: Matts Rølander

Barknag från kronhjort på gran i direkt anslutning till öppen jordbruksmark. Lägg märke till avsaknaden av vegetation på marken.

Ett energirikt och fiberfattigt foder eller gröda, som raps eller rotfrukter, kan dock öka behovet av fiber hos exempelvis älg och kronhjort. Detta kan innebära att de ökar sitt intag av fiberrikt foder såsom toppar, grenar och bark på träd, vilket i sin tur kan ge ökade betesskador.

EFFEKTER AV EN VILTFODER- ANPASSAD SKOGSSKÖTSEL

Om viltfoderanpassade skötselåtgärder utförs över en stor areal, tillsammans med en lämplig avskjutningsstrategi, så ökar möjligheten att nå målen om såväl minskade betesskador som hjortdjursstammar av hög kvalitet.

Likaså kan möjligheterna till mer variationsrika skogar, bestående av flera olika trädslag, öka. Detta är bland annat viktigt för att kunna sprida riskerna vid ett förändrat klimat.

De viltfoderanpassade skogsskötselåtgärderna planeras och genomförs förslagsvis samlat på flera fastigheter intill varandra. De utförs med fördel inom ett helt älgskötselområde. Ju större sammanhängande yta desto bättre.

SKOGSÄGARENS VAL

De viltfoderanpassade skogsskötselåtgärderna är helt frivilliga och det finns inga formella krav på att skogsägare ska genomföra några åtgärder. Skogsvårdslagen innehåller vissa

begränsningar i valet av trädslag, men bortsett från det så har skogsägaren stora friheter. Samtidigt finns en förväntan att markägaren visar hänsyn till det vilda eftersom det också har ett stort värde.

OSÄKER EFFEKT OCH KOSTNADSEFFEKTIVITET

Det råder en viss osäkerhet om hur stora effekter de olika foderskapande åtgärderna har och det finns troligtvis inte en enskild åtgärd som löser problemen. Det är även svårt att veta hur kostnadseffektiva de är.

Den viltfoderanpassade skogsskötseln har – beroende på var skogen finns i landet – olika förutsättningar för att öka fodermängden och minska nivån av betesskador. Åtgärderna tar även olika lång tid att genomföra, de varierar i kostnad och de kräver olika lång tid på sig för att få effekt.

Skogsägaren kan dessutom behöva prova sig fram för att se vilka åtgärder som verkar få bäst genomslag.

Foto: Mats Rohlander

Rönn, asp, sälg och ek bidrar här med foder. Vid ett (som på bilden) måttligt betestryck ökar fodermängden och även betesbegärliga arters möjligheter att växa upp, bli gamla och bidra till den biologiska mångfalden.

*”De viltfoderanpassade skogsskötsel-
åtgärderna är helt frivilliga och det
finns inga formella krav på skogsägare
att åtgärder genomförs.”*

*”När konkurrensen hårdnar
kan det innebära att älgen
äter tall i högre grad än vad
den annars skulle gjort.”*

Ökad konkurrens om fodret i skogen

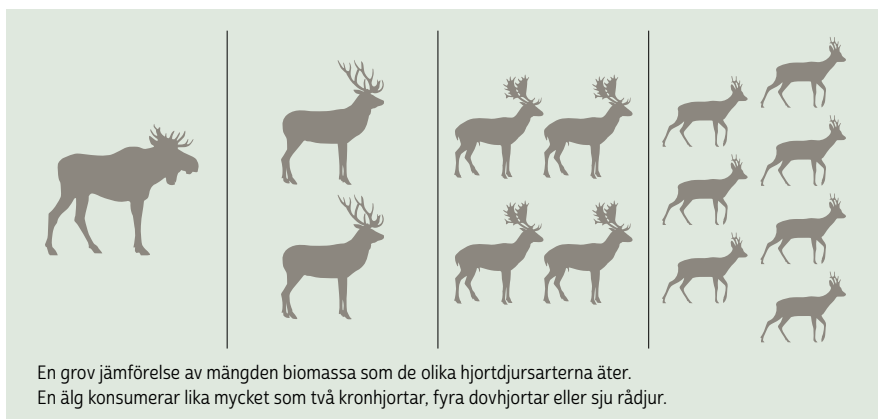
En allt viktigare aspekt i svensk viltförvaltning är att de olika hjortdjursarterna allt oftare konkurrerar med varandra om fodret.

Det handlar framför allt om det fodermässigt viktiga bärriset men också om ljungen, RASE, björk och olika sorters örter. När konkurrensen hårdnar kan det innebära att älgen äter tall i högre grad än vad den annars skulle gjort. Konkurrensen om bärriset kan därför bidra till att betesskadorna inte minskar så mycket som väntat, trots att älgstammen minskat.

HJORTDJURSARTERNAS FODERKONSUMTION

En grov jämförelse av mängden biomassa som de olika arterna äter visar att sju rådjur, fyra dovhjortar eller två kronhjortar konsumerar motsvarande en älgs foderbehov. Hjortdjuren har dock lite olika föodpreferenser, det vill säga de äter inte precis samma sorts föda.

HJORTDJURENS FODERKONSUMTION

Ett högt betetryck och dess oönskade effekter

Inte bara skogsskötseln utan även hjortdjurens bete påverkar skogens utveckling. Om det är många hjortdjur i förhållande till fodermängd ökar risken för ett antal oönskade effekter på skogen. Detta kan i förlängningen även drabba hjortdjuren.

Nedan följer några exempel på dessa effekter och dess konsekvenser.

Lägre virkestillväxt, sämre virkeskvalitet och en minskad lönsamhet.

Ökad föryngring eller inväxning av gran på mager och mellanbördig mark. Mer gran leder ofta till mörkare skogar och därmed minskad fodermängd i fältskiktet. Gran är dessutom inte betesbegärlig för exempelvis älg. Trädslaget blir, på fel växtplats, lätt torkstressat vilket ökar risken för angrepp av exempelvis granbarkborre. Täta granskogar innebär också minskade rekreativvärden.

Nedbetad RASE. Rönn, asp, sälg och ek bidrar som äldre träd till den biologiska mångfalden och är även viktiga som foderresurs.

Minskad trädslagsvariation i skogen. Detta eftersom många betesbegärliga trädslag får svårt att växa upp till träd. Det innebär också ökade skaderisker från insekter och svampar samt större skador vid en eventuell skogsbrand.

Uppskjuten röjning kan öka risken för snöbrott – att stammen på unga träd knäcks på grund av tung snö i trädskronorna. Det kan också bidra till att allvarliga betesskador uppstår då träden både får ett spensligare växtsätt och blir kvar längre tid i betbar höjd.

Minskad fodermängd kan medföra sämre kvalitet på hjortdjursstammar.

Svårigheter att klara Skogsvårdslagens krav på ny skog efter att den gamla avverkat.

Foto: Matts Rolander

Foto: MissPhotos

Foto: Magnus Nordström

Foto: Matts Rolander

- ① Växtplatsen är här passande för tall, men på grund av älgens val av föda så har granen fått en konkurrensfördel gentemot både tall och ek. Granarna löper en förhöjd risk att senare drabbas av torkstress och granbarkborre.
- ② Mer gran leder ofta till mörkare skogar och därmed minskad fodermängd i fåltsiktet. ③ Uppskjutna röjning kan öka risken för snöbrott på unga träd. ④ Senarelagd röjning ökar risken för att tallarnas höjdtillväxt avstannar.

”Äbin används som ett av flera objektiva underlag när beslut tas om hur många älgar och andra hjortdjur som ska skjutas.”

Äbin och inventering av betesskador

Älgbetesinventeringen, Äbin, är en kvalitetssäkrad metod för att inventera viltskador i ungskog som är mellan en och fyra meter i medelhöjd.

Äbin mäter omfattningen av hjortdjurens bete i ungskogarna och är ett av underlagen till älgförvaltningen. Resultat från en Äbin talar bland annat om hur stor andel av de yngre tallarna inom ett älgförvaltningsområde som betesskadats det senaste året.

Äbin används som ett av flera objektiva underlag när beslut tas om hur många älgar och andra hjorddjur som ska skjutas.

Foto: Mats Roland

Barknag, som här från älg, är ett av flera exempel på betesskador som noteras i Äbin.

SKOGLIG BETESINVENTERING

I tjänsten Skoglig Betesinventering kan du få fram resultat från Äbin och foderprognoser för det område du är intresserad av. Dessa underlag används i arbetet med att fatta beslut om en lämplig förvaltning av de olika hjorddjuren. Du kan titta på siffror gällande för älgförvaltningsområden, län eller för hela Sverige.

<https://skobi.skogsstyrelsen.se/>

Vägen framåt genom kunskap och dialog

En viktig förutsättning för viltfoderanpassad skogsskötsel och minskade betesskador är samverkan mellan skogsbruk och viltförvaltning.

För att kunna närma sig målen för skog och hjortdjur i balans behöver såväl skogsägare som jägare ha en god kunskap om vilt, skog och skogsbruk och hur de påverkar varandras förutsättningar.

Att i dialog ses – gärna i skogen – och lokalt diskutera områdets utmaningar och lösningar är en god idé.

MER INFORMATION

På följande webbsidor finns ytterligare fakta, råd och tips som kan vara till hjälp i arbetet med viltfoderanpassad skogsskötsel.

Mera Tall och Samverkan skog och vilt vill engagera och inspirera fler jägare och skogsägare att samarbeta kring en bra balans mellan skog och vilt. Läs mer samt ta del av filmer och annat material på www.skogsstyrelsen.se/meratall

Älgbetesinventeringen, Äbin.

Läs mer om metoden för att inventera viltskador i ungskog samt ta del av resultaten på www.skogsstyrelsen.se/abin

Foderinventering (Fodpro). Skogsstyrelsen presenterar årligen foderprognoser för att underlätta planering i viltförvaltningen och det praktiska skogsbruket. Läs mer samt ta del av resultaten på www.skogsstyrelsen.se/abin

Viltskador. På Skogsstyrelsens webbplats finns mycket information om viltskador och balansen mellan skog och vilt. Läs mer på www.skogsstyrelsen.se/viltskador

Skogsskötselserien är en sammanställning av kunskap om skogsskötsel skriven av forskare och därefter redaktionellt bearbetad. Läs mer på www.skogsstyrelsen.se/skogsskotselserien

”Att i dialog ses – gärna ute i skogen – och lokalt diskutera områdets utmaningar och lösningar är en god idé.”

Skogsstyrelsen, 551 83 Jönköping
skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se
Telefon 036-35 93 00

www.skogsstyrelsen.se